

GLOSZY

Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 09.03.2022 r., I KZP 8/21

DOI: 10.53024/6.4.52.2023

JAN KLUZA*

STRESZCZENIE

Glosa dotyczy orzeczenia Sądu Najwyższego odnoszącego się do możliwości uznania za ogłoszony wyrok, który zapadł po przeprowadzeniu rozprawy, w oparciu o wprowadzony w 2019 r. przepis art. 100 § 1a k.p.k. W postanowieniu tym Sąd Najwyższy przesądził, że wyrok zapadły po przeprowadzeniu rozprawy, jeśli nie został ogłoszony, w ogóle nie stanowi wyroku w rozumieniu stosownych przepisów k.p.k. (*sententia non existens*), skoro jego ustne ogłoszenie pozostaje konstytutywnym elementem wydania takiego wyroku. Jednocześnie jednak Sąd Najwyższy dopuścił możliwość uznania wyroku za ogłoszony w sytuacji jego wydania na posiedzeniu jawnym, w warunkach art. 100 § 1a k.p.k. W glosie wyrażono stanowisko, że w świetle obecnego stanu prawnego stanowisko Sądu Najwyższego jest prawidłowe, jednak powinno ono skłonić do kolejnych zmian w Kodeksie postępowania karnego.

Słowa kluczowe: ogłoszenie wyroku, jawność rozprawy, prawo do sądu

WSTĘP

W ramach nowelizacji z 2019 r.¹ do Kodeksu postępowania karnego dodany został art. 100 § 1a k.p.k. Zgodnie z tym przepisem: „Orzeczenie lub zarządzenie wydane na posiedzeniu jawnym ogłasza się ustnie. Jeżeli na ogłoszeniu nikt się nie stawił, można uznać wydane orzeczenie lub zarządzenie za ogłoszone. Przyczynę odstąpie-

* Doktor nauk prawnych, asesor sądowy, Zastępca Przewodniczącego II Wydziału Karnego, Sąd Rejonowy w Kielcach, absolwent studiów doktoranckich w Katedrze Postępowania Karnego UJ; ORCID: 0000-0002-0929-6093.

¹ Ustawa z 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1694).

nia od ogłoszenia należy wskazać w protokole albo notatce urzędowej z posiedzenia”. Wprowadzenie tego przepisu doprowadziło jednak do powstania wątpliwości w orzecznictwie, wyrazem czego było przedstawienie Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego o treści:

Czy przypadek naruszenia przez Sąd przepisu art. 100 § 1 k.p.k., nakazującego ustne ogłoszenie orzeczenia wydanego na rozprawie (w tym - co oczywiste - ogłoszenie wyroku) w ten sposób, że wyrok wydany na rozprawie nie zostaje ustnie ogłoszony (art. 418 § 1 k.p.k.), a uznany za ogłoszony - na podstawie art. 100 § 1a k.p.k. - powoduje, iż wyrok taki nie wywołuje skutków prawnych (*sententia non existens*), czy też w przypadku, kiedy na ogłoszenie wyroku nikt się nie stawił (ani strony, ani ich przedstawiciele procesowi, ani publiczność) uchybienie tego rodzaju należy rozpatrywać w kategoriach tzw. względnej przyczyny odwoławczej?”

Sąd Najwyższy co prawda postanowił odmówić podjęcia uchwały, jednakże w uzasadnieniu wydanego judykatu stwierdził, że:

Brak ustnego ogłoszenia wyroku wydawanego na rozprawie głównej (art. 418 § 1 k.p.k.), niezależnie od wadliwej formy zastępującej ogłoszenie, w tym przy zastosowaniu art. 100 § 1a k.p.k., powoduje, że nie dochodzi do wydania wyroku. Dokument opatrzony nazwą „wyrok”, nawet jeżeli zostanie włączony do akt sprawy, nie wywołuje skutków prawnych, w tym w szczególności nie uprawnia stron postępowania do wniesienia środka odwoławczego albo nadzwyczajnego środka zaskarżenia. W razie wniesienia takiego środka prezes sądu (przewodniczący wydziału, upoważniony sędzia) powinien odmówić jego przyjęcia, a w wypadku jego błędnego przyjęcia i przekazania akt sprawy sądowi odwoławczemu albo Sądowi Najwyższemu, sąd ten powinien pozostawić wniesiony środek zaskarżenia bez rozpoznania - wobec braku substratu zaskarżenia. W takim wypadku nie ma podstaw do umorzenia postępowania odwoławczego lub kasacyjnego².

Przyjęcie takiego stanowiska powoduje, że wyrok nie zostaje ogłoszony, a postępowanie, którego dotyczy wyrok, podlega powtórzeniu. Rozstrzygnięcie to w świetle obowiązującego stanu prawnego jest prawidłowe, powinno jednak skłonić ustawodawcę do poczynienia zmian w Kodeksie postępowania karnego.

OGŁOSZENIE WYROKU

Zasady ogłaszania orzeczeń w toku postępowania karnego reguluje art. 100 k.p.k. oraz art. 418 k.p.k. Zgodnie z art. 100 § 1 k.p.k. orzeczenie lub zarządzenie wydane na rozprawie ogłasza się ustnie. Wprowadzony w 2019 r. art. 100 § 1a k.p.k. stanowi z kolei, że orzeczenie lub zarządzenie wydane na posiedzeniu jawnym ogłasza się ustnie. Jeżeli na ogłoszeniu nikt się nie stawił, można uznać wydane orzeczenie

² Postanowienie SN z 09.03.2022 r., I KZP 8/21, OSNK 2022/3/8.

lub zarządzenie za ogłoszone. Przyczynę odstąpienia od ogłoszenia należy wskazać w protokole albo notatce urzędowej z posiedzenia. Kodeks postępowania karnego zawiera także w rozdziale 47, zatytułowanym „Wyrokowanie”, przepisy szczególne dotyczące zasad ogłoszenia wyroku. Zgodnie z art. 418 § 1 k.p.k., po podpisaniu wyroku przewodniczący ogłasza go publicznie; w czasie ogłaszania wyroku wszyscy obecni, z wyjątkiem sądu, stoją. Również do art. 418 K.P.K., na mocy nowelizacji z 2019 r., wprowadzono nowe przepisy w postaci § 1a i 1b. Zgodnie z § 1a tego artykułu,

ogłaszając wyrok można pominąć treść zarzutów oskarżenia. Z kolei § 1b przewiduje, że jeżeli ze względu na obszerność wyroku jego ogłoszenie wymagałoby zarządzenia przerwy lub odroczenia rozprawy, przewodniczący, ogłaszając wyrok, może poprzestać na zwięzłym przedstawieniu rozstrzygnięcia sądu oraz zastosowanych przepisów ustawy karnej. Przed ogłoszeniem wyroku przewodniczący uprzedza obecnych o takim sposobie ogłoszenia wyroku i o jego przyczynie oraz poucza o możliwości zapoznania się z pełną treścią wyroku po jego ogłoszeniu w sekretariacie sądu.

Wyrok, jako orzeczenie rozstrzygające o przedmiocie procesu, co do zasady wydawany jest po przeprowadzeniu rozprawy, jednakże wyjątkowo może zapaść również na posiedzeniu w ramach trybów konsensualnych (art. 343 k.p.k., art. 343a k.p.k.), w razie uwzględnienia wniosku prokuratura o warunkowe umorzenie postępowania (art. 341 k.p.k.) oraz w trybie nakazowym (art. 500 k.p.k.)³. Możliwość wydania wyroku poza rozprawą ma również miejsce w przypadku postępowania odwoławczego w razie zaistnienia bezwzględnych przyczyn odwoławczych (art. 439 § 1 k.p.k.), przy wznowieniu postępowania (art. 547 § 3 k.p.k.) i uwzględnieniu w całości kasacji w razie jej oczywistej zasadności (art. 535 § 5 k.p.k.)⁴. Znaczenie wyroku jako orzeczenia wygłaszanego w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej (§ 118 ust. 1 regulaminu urzędowania sądów powszechnych⁵) podkreślane jest przez jego uroczysty charakter podkreślający jego doniosłość wyrażający się w tym, że w czasie jego ogłaszania wszyscy obecni stoją⁶. Zważyć jednak należy, że od początku funkcjonowania obecnego Kodeksu postępowania karnego, przewidywał on, że niestawiennictwo stron, ich obrońców i pełnomocników nie stoi na przeszkodzie ogłoszeniu wyroku (art. 419 § 1 k.p.k.). W tym zakresie przepis ten stanowi powtórzenie art. 367 § 1 Kodeksu postępowania karnego z 1969 r.⁷ Wyjątkowo jedynie, w sytuacji określonej w art. 422 § 2a k.p.k., przewidziano doręczenie z urzędu odpisu wyroku oskarżonemu – dzieje

³ T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2014, s. 397-399.

⁴ *Ibidem*, s. 399.

⁵ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 2514).

⁶ S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2020, s. 61.

⁷ Ustawa z 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1969 r. Nr 13, poz. 96).

się tak, gdy oskarżony pozbawiony wolności, który nie ma obrońcy, mimo złożenia wniosku nie został doprowadzony na termin rozprawy. Przepis ten został dodany 15.04.2016 r.⁸ i w gruncie rzeczy stanowi powtórzenie dotychczasowej regulacji przewidzianej w art. 419 § 2 k.p.k., która została uchylona 01.07.2015 r.⁹

Na gruncie dotychczasowych przepisów, tj. sprzed zmiany w 2019 r., jednoznacznie w doktrynie wskazywało się, że „każdy wyrok, postanowienie i zarządzenie wydane na rozprawie podlegają ogłoszeniu”¹⁰. Czynność procesowa ogłoszenia orzeczenia „polega na odczytaniu jego treści wraz z uzasadnieniem, jeśli zostało sporządzone”¹¹. Dodatkowo przy ogłoszeniu wyroku art. 418 § 3 k.p.k. wymaga podania ustnych motywów, chyba, że na ogłoszeniu nikt się nie stawił – ustne motywy co do zasady nie powinny odbiegać od później sporządzonego uzasadnienia¹². W starszych opracowaniach naukowych wskazywało się także, że „Wygłoszenie treści sentencji przez przewodniczącego z pamięci lub z notatki albo z projektu sentencji nie opatrzonego właściwymi podpisami jest niedopuszczalne”¹³. M. Cieślak wskazywał, że „Wyjątkowo ustawa wymaga formy pisemnej i ustnej zarazem (koniunkcja) – dla sentencji wyroku”¹⁴. Trzeba jednak dodać, że katalog bezwzględnych przyczyn odwoławczych w art. 439 § 1 k.p.k. w pkt 6 przewiduje jedynie bezwzględną przyczynę odwoławczą w postaci braku podpisu przez którąkolwiek z osób biorących udział w jego wydaniu (analogicznie art. 388 pkt 5 k.p.k. z 1969 r.). Jednakże zarówno doktryna, jak i orzecznictwo wskazywały, że „sporządzona na piśmie sentencja nie nabiera walorów wyroku w razie jej nieogłoszenia i odwrotnie: sentencja ogłoszona nie ma waloru wyroku, jeżeli nie opiera się na sporządzonej pisemnie i podpisanej przez sędziów sentencji”¹⁵. Jak wskazał jednak Sąd Najwyższy:

O ile, niewątpliwie brak jednej z tych cech (na przykład podpisu członka składu orzekającego), nie powoduje, że dokument przestaje być wyrokiem, a może stanowić jedynie bezwzględną przyczynę odwoławczą (art. 439 § 1 pkt 6), to jednak brak wszystkich ustawowych cech i elementów powoduje, że dokument taki nie jest wyrokiem, a co najwyżej jego projektem¹⁶.

Również w orzecznictwie jednoznacznie wskazywało się, że „Warunkiem istnienia w obrocie prawnym wyroku jako dokumentu procesowego jest sporządzenie go na

⁸ Ustawa z 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 437).

⁹ Ustawa z 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 1247).

¹⁰ P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgrzyzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 1-296*, t. 1, Warszawa 2011, s. 649.

¹¹ *Ibidem*.

¹² T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Zakamycze 1998, s. 814.

¹³ S. Kalinowski, M. Siewierski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1960, s. 374.

¹⁴ M. Cieślak, *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1971, s. 350.

¹⁵ S. Kalinowski, *Postępowanie karne. Zarys części szczególnej*, Warszawa 1964, s. 208.

¹⁶ Wyrok SN z 12.03.2007 r., SNO 9/07, LEX nr 569092.

piśmie, a następnie publiczne ogłoszenie¹⁷. W uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 28.06.2018 r., I KZP 2/18, wyraźnie stwierdzono także, że:

Sporządzony na piśmie wyrok jest w istocie przygotowaniem jego projektu, albowiem dokument ten staje się wyrokiem od strony prawnej dopiero z chwilą jego ogłoszenia, po uprzednim podpisaniu przez wszystkich członków składu orzekającego. Ogłoszenie wyroku kreuje jego byt prawny, stąd też wskazuje się, że w przypadku nieogłoszenia wyroku nie można przyjąć jego istnienia w znaczeniu prawnym¹⁸.

STANOWISKO SĄDU NAJWYŻSZEGO

Przechodząc do analizy stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w tej sprawie, już na początku rozważań prawnych dostrzec można kierunek argumentacji wyrażający się w stwierdzeniu, że:

Przedstawione w uzasadnieniu tego postanowienia [Sądu Apelacyjnego kierującego pytanie prawne – J.K.] wywody sprowadzają się do próby odmiennego, aniżeli wynikający z dotychczasowego dorobku judykatury i doktryny procesu karnego, postrzegania czynności procesowej ogłoszenia wyroku wydanego na rozprawie i jej konsekwencji. Mają one charakter głównie celowościowy i nie są na tyle przekonujące, by przełamać wnioski wynikające z dotąd dokonywanej wykładni przepisów w rozważanym zakresie.

Zasadnicze znaczenie w tym fragmencie uzasadnienia głosowanego postanowienia ma sformułowanie „z dotychczasowego dorobku judykatury i doktryny procesu karnego”. Oznacza to, że Sąd Najwyższy w dużej mierze oparł się na dotychczasowym stanowisku doktryny. Odwołując się do wcześniejszego orzecznictwa, cytowanego powyżej, stwierdził dalej, że „Każda z tych części składowych procesu wyrokowania ma charakter samodzielny i odgrywa istotną, a przy tym autonomiczną rolę w procesie powstania wyroku, co oznacza, że nie może zostać pominięta”. Dalej Sąd Najwyższy stwierdził, że

analiza przepisów Kodeksu postępowania karnego w aktualnym brzmieniu, a także w perspektywie historycznej, a w szczególności art. 100 k.p.k. dowodzi, że dla ogłoszenia wyroku na rozprawie głównej ustawodawca przewidział wyłącznie jedną formę – ustnego ogłoszenia. Istoty tej czynności procesowej nie zmieniły możliwe modyfikacje ogłoszenia wynikające ze zmian art. 418 k.p.k. (...) ustawodawca nie zdecydował się na rezygnację z ogłoszenia wyroku wydanego na rozprawie, jako etapu procesu wyrokowania, a zarazem elementu konstytuującego wyrok jako aktu rozstrzygającego sprawę, wydanego w drodze procesu

¹⁷ Postanowienie SN z 19.01.2012 r., I KZP 19/11, LEX nr 1102088.

¹⁸ Uchwała SN z 28.06.2018 r., I KZP 2/18, LEX nr 2509690.

stosowania prawa przez sąd. Przeciwnie, zarówno w § 1a jak i § 1b art. 418 k.p.k. zachowany został procesowy wymóg ogłoszenia wyroku, przy czym ustawodawca zdecydował o pozostawieniu sądowi decyzji co do ewentualnego ograniczenia ogłaszanych treści wyroku, co wynika ze względów pragmatycznych, przy czym wspomniane zmiany mają z pewnością na celu zapewnienie większej komunikatywności czynności ogłaszania wyroku.

Finalnie Sąd Najwyższy doszedł do konkluzji, że art. 100 § 1a k.p.k. jako wyjątek dotyczy jedynie wyroków wydawanych na posiedzeniu, a zastosowanie tego przepisu do wyroków wydawanych w wyniku przeprowadzenia rozprawy prowadzi do tego, że wyrok nie powstaje.

OCENA STANOWISKA SĄDU NAJWYŻSZEGO

Stanowisko Sądu Najwyższego, choć zasługuje na uwzględnienie, powinno jednak skłonić do podjęcia dyskusji, czy kierunek zmian z 2019 r. nie powinien zostać pogłębiony. Inaczej niż w prawie karnym materialnym w procesie karnym dopuszczalne jest stosowanie analogii w sytuacji braku normy dotyczącej rozstrzyganej kwestii, która nie stanowi niezamierzonego braku normy ustawodawcy, a nie będzie to powodować ograniczenia prawa strony¹⁹. Po wtóre, przy dokonywaniu wykładni przepisów prawa powinno się mieć także na względzie wykładnię dokonywaną przez organ, od którego pochodzi dana norma²⁰. Wykładnia autentyczna, jako pochodząca od organu tworzącego prawo, a nie stosującego, nie ma charakteru wiążącego, lecz co najwyżej abstrakcyjny²¹. Sąd Apelacyjny w Warszawie, co prawda na gruncie sprawy cywilnej, stwierdził, że: „Dopuszczalność sięgania do uzasadnienia projektu ustawy w procesie wykładni przepisów prawa jest zabiegiem wątpliwym, bo wola ustawodawcy winna wynikać z tekstu ustawy. To tekst ustawy jest nośnikiem intencji ustawodawcy”²². Co do zasady zgodzić należy się ze stwierdzeniem, że:

przepis jaki jest każdy widzi, zaś wykładnia jasnej normy prawnej z powołaniem się na projekt ustawy może prowadzić do wadliwych wniosków, ponieważ źródłem prawa jest ustawa, a nie jej uzasadnienie (art. 87 Konstytucji RP). Owszem, orzecznictwu zdarza się sięgać do uzasadnienia projektu aktu normatywnego, wyłącznie jednak w celu rozwikłania wątpliwości w zakresie wykładni przepisu, zwłaszcza jeśli zawiodą wykładnia językowa lub systemowa — w takim przypadku można odszukać sens legislacji (jej aksjologię)²³.

¹⁹ S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny...*, s. 151–152.

²⁰ Z. Ziemiński, *W sprawie elementarnego wykładu o wykładni*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1964, nr 26, s. 7.

²¹ L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010, s. 35.

²² Wyrok SA w Warszawie z 30.01.2019 r., VI ACa 923/17, LEX nr 2712641.

²³ O. Rudak, *Czy uzasadnienie projektu ustawy może posłużyć do wykładni jej przepisów?*, <https://czasopismo.legeartis.org/2019/09/uzasadnienie-projektu-ustawy-wykladnia/> [dostęp: 24.11.2022].

W praktyce jednak nie oznacza to wykluczenia możliwości odwoływania się do uzasadnienia projektu ustawy przy stosowaniu prawa²⁴. Szczególnie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego nader często sięga się po uzasadnienia projektów ustaw. W komunikacie Ministerstwa Sprawiedliwości dla uzasadnienia wprowadzenia art. 100 § 1a k.p.k. odwołano się do przykładu Sądu Rejonowego w Ciechanowie odczytującego wyrok 13 godzin i 55 minut przy pustej sali. W komunikacie wprost stwierdzono, że:

Sędziowie nie będą ogłaszać wyroków i postanowień na posiedzeniu, na które nikt się nie stawił. Dziś trzeba to robić, nawet jeśli poza sędzią nie ma nikogo na sali. Ten kuriozalny obowiązek odciąża sędziów od poważnej pracy. Teraz zniknie. Jeżeli na ogłoszeniu wyroku lub postanowienia nikt się nie stawi, można będzie uznać je za ogłoszone²⁵.

Zasadne jest zatem sięgnięcie do projektu ustawy nowelizującej Kodeks postępowania karnego z 2019 r., gdzie wprost stwierdzono, że:

I tak wprowadza się możliwość odstąpienia od ogłaszania orzeczenia lub zarządzenia na posiedzeniu jawnym, jeżeli na ogłoszeniu nikt się nie stawił. (...) Możliwości odstąpienia od ogłaszania wyroku nie przewiduje się natomiast w stosunku do wyroków wydanych na rozprawie. Taka regulacja budziłaby przynajmniej zasadnicze wątpliwości co do zgodności z przepisem art. 45 ust. 2 zd. drugie Konstytucji RP. Zgodnie z nim wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić tylko ze względu na wyraźnie wskazane w nim okoliczności, a wyrok zawsze ogłaszany jest publicznie²⁶.

Już zatem sam projektodawca zauważył, że przepis art. 100 § 1a k.p.k. nie będzie miał zastosowania do wydawania wyroków po przeprowadzeniu rozprawy. Nie można więc uznać w tym względzie, że zawężenie art. 100 § 1a k.p.k. jedynie do posiedzeń jawnych było przeoczeniem ustawodawcy, wobec czego nie można w zakresie wyrokowania na rozprawie stosować w drodze analogii tego przepisu.

Możliwość odstąpienia od orzeczenia w myśl przywołanego przepisu została ograniczona do posiedzenia jawnego. Z art. 95 § 1 k.p.k. wynika, że sąd orzeka na rozprawie w wypadkach wskazanych w ustawie, a w innych – na posiedzeniu. Orzeczenia wydawane na posiedzeniu mogą zapadać również na rozprawie. Są to zatem dwa

²⁴ Zob. J. Chmielewski, *Wykładnia autentyczna w praktyce orzeczniczej sądów administracyjnych*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2015, nr 3, s. 50; zob. też: P. Kociubiński, *Konstytucyjne źródła hierarchii dyrektyw interpretacyjnych*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w pierwszych dekadach XXI wieku wobec wyzwań politycznych, gospodarczych, technologicznych i społecznych*, red. S. Biernat, Warszawa 2013, s. 83–84.

²⁵ Zob. <https://www.arch.ms.gov.pl/pl/informacje/news,11722,szybsze-i-sprawniejsze-sady--reforma-procesu.html> [dostęp: 24.11.2022].

²⁶ Druk sejmowy nr 3251, Sejm IX kadencji, s. 15 uzasadnienia.

odrębne, przewidziane przez kodeks fora wydawania decyzji procesowych²⁷. Przepisy te mają charakter ogólny, gdyż w rozdziale 47 k.p.k. przewidziano dodatkowe przepisy dotyczące *stricte* zasad ogłaszania i doręczenia wyroku²⁸. Z głosowanego orzeczenia wynika, że wyrok wydawany na posiedzeniu jawnym może zostać uznany za ogłoszony w trybie art. 100 § 1a k.p.k. Zgodnie z art. 95b § 2 k.p.k. jawne są posiedzenia, o których mowa w art. 339 § 3 pkt 1, 2 i 5, art. 340, art. 341, art. 343 § 5, art. 343a, art. 603, art. 607l § 1, art. 607s § 3, art. 611c § 4 i art. 611ti § 1 k.p.k. – oznacza to, że wyrok może zostać wydany na jawnym posiedzeniu dotyczącym wniosku o warunkowe umorzenie postępowania (art. 341 k.p.k.), wniosku o skazanie bez przeprowadzania rozprawy (art. 343 § 5 k.p.k., art. 343a k.p.k.). W tym zakresie Sąd Najwyższy nie stwierdził, że wyrok wydany w takim trybie nie jest w ogóle orzeczeniem. Wynika to m.in. z faktu, że art. 418 § 1 k.p.k. zawarty w rozdziale 47 „Wyrokowanie” dotyczy wyroków wydawanych po przeprowadzeniu rozprawy. Z art. 95b § 3 k.p.k. wynika jedynie odesłanie do rozdziału 42 (Jawność rozprawy głównej), a zatem bezpośrednio art. 418 k.p.k. nie znajduje tutaj zastosowania. Formalnie rzecz biorąc, przepisy dotyczące wyrokowania na rozprawie stanowią *lex specialis* w stosunku do art. 100 k.p.k. W tym zakresie nowelizacja z 2019 r. wprowadziła

uproszczenie polegające na tym, iż w przypadku, gdyby wyrok był bardzo obszerny i jego ogłoszenie wymagałoby przerwy lub odroczenia rozprawy, przewodniczący, ogłaszając wyrok, może poprzestać na zwięzłym przedstawieniu rozstrzygnięcia sądu oraz zastosowanych przepisów ustawy karnej. „Rozstrzygnięcie sądu” należy rozumieć jako decyzję o przedmiocie procesu, zaś sposób prezentacji tego rozstrzygnięcia ma być ponadto „zwięzły”. Obszerność wyroku, o której mowa w tym przepisie, należy odnieść do sentencji, gdyż komparycja w zakresie zarzutów może zostać pominięta (art. 418 § 1a)²⁹.

Skoro zatem Sąd Najwyższy wyraźnie dopuszcza możliwość odstąpienia od ogłoszenia wyroku na posiedzeniu w oparciu o wyjątek z art. 100 § 1a k.p.k. i w tym zakresie nie czyni uwag o tym, że orzeczenie nie istnieje, to dla czego zastosowanie tego samego w trybu w stosunku do wyroku wydawanego na rozprawie należałoby traktować inaczej, stosując odpowiednio ten przepis w drodze analogii. Tym samym nie można podzielić stanowiska, że „Wprawdzie w myśl art. 100 § 1a orzeczenie lub zarządzenie wydane na posiedzeniu jawnym można uznać za ogłoszone, lecz regulacja ta dotyczy posiedzenia i nie można jej rozciągać na wyroki”³⁰. W doktrynie na tle tego przepisu wyrażono pogląd, że

²⁷ H. Paluszkiewicz, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2020, s. 239.

²⁸ T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie...*, s. 793.

²⁹ K. Eichstaedt, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, red. D. Świecki, Warszawa 2022, s. 1779.

³⁰ R. Stefański, [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. 3, *Komentarz do art. 297–424*, red. R. Stefański, S. Zabolocki, Warszawa 2021, s. 1182.

Gwoli uniknięcia niejasności, niezbędne staje się podkreślenie, że rozwiązanie przewidujące odstępianie od ustnego ogłoszenia orzeczenia na posiedzeniu jawnym nie dotyczy wyroków, nie tylko dlatego, że wyklucza to przepis art. 45 ust. 2 zdanie drugie Konstytucji RP, zgodnie z którym wyrok ogłaszany jest publicznie, lecz także dlatego, że kwestia promulgacji wyroku jest przedmiotem odrębnego unormowania zawartego w art. 418 k.p.k., stanowiącego *lex specialis* w stosunku do normy zawartej w art. 100 § 1a k.p.k.³¹.

Stanowisko takie wyraża także Joanna Mierzwińska-Lorencka wskazując, że „Regulacja ta [art. 100 § 1a k.p.k.– J.K.] nie dotyczy ogłaszania wyroku wydanego na posiedzeniu, gdyż obowiązek publicznego jego ogłoszenia wynika bezpośrednio z art. 45 ust. 2 Konstytucji RP”³². Zgodnie z art. 45 ust. 2 zd. 2 Konstytucji wyrok jest ogłaszany publicznie. W nauce prawa konstytucyjnego wskazuje się, że:

Wymaganie publicznego ogłoszenia wyroku (art. 45 ust. 2 zd. 2 Konstytucji RP) oznacza, że rozstrzygnięcie sprawy powinno być podane do publicznej wiadomości. (...) Podstawową formą upublicznienia tak rozumianego wyroku jest jego ustne ogłoszenie – przez odczytanie jego sentencji i podanie jego zasadniczych motywów – na otwartym dla publiczności (jawnym) posiedzeniu sądowym po zamknięciu rozprawy (...) Nie jest to jednak jedyna forma upublicznienia rozstrzygnięcia, która spełnia standard konstytucyjny. Za wystarczające można też uznać udostępnienie orzeczenia w siedzibie sądu do wglądu osobom postronnym lub umieszczenie pełnej jego treści w rejestrze lub zbiorze orzeczeń³³.

Inna forma upublicznienia wyroku niż ustne jego ogłoszenie jest również aprobowana przez Europejski Trybunał Praw Człowieka³⁴, który wskazywał, że:

Przy rozważaniu zakresu obowiązku publicznego ogłoszenia wyroku Trybunał uznał, że nie musi posługiwać się dosłowną interpretacją tego przepisu. W każdej sprawie formę nadania wyrokowi publicznego charakteru, zgodnie z prawem wewnętrznym danego państwa, należy oceniać z uwzględnieniem szczególnych celów postępowania oraz przedmiotu i celu art. 6 ust. 1 Konwencji³⁵.

Publiczne ogłoszenie wyroku ma za zadanie realizować funkcję informacyjną wobec społeczeństwa³⁶.

³¹ *Kodeks postępowania karnego. Komentarz praktyczny do nowelizacji 2019*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2020, s. 61.

³² J. Mierzwińska-Lorencka, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do nowelizacji 2019*, Warszawa 2020, s. 64.

³³ P. Grzegorzczak, K. Weitz, [w:] *Konstytucja RP*, t. 1, *Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, s. 1143.

³⁴ *Ibidem*, zob. przywołane tam orzecznictwo ETPCz.

³⁵ M.A. Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Warszawa 2021, s. 713.

³⁶ D. Jagiello, *Komentarz do Konstytucji RP. Art. 41, 45*, Warszawa 2020, s. 165.

Z glosowanego zatem orzeczenia wyraźnie wynika, że Sąd Najwyższy dopuszcza możliwość uznania za ogłoszony wyrok wydany na posiedzeniu jawnym w trybie art. 100 § 1a k.p.k. Kategoriecznie jednak tryb ten nie może zostać zastosowany do wyroku wydanego po przeprowadzeniu rozprawy, jako że art. 100 § 1a k.p.k. literalnie dotyczy jedynie posiedzeń jawnych, zaś art. 418 § 1 k.p.k. przewiduje bezwzględnie ogłoszenie wyroku po przeprowadzeniu rozprawy. Intencją i celem wprowadzanego przepisu było ograniczenie bezcelowych działań polegających na odczytywaniu wyroku do pustej sali sądowej. Niezrozumiałe jest, dlaczego w przypadku rozprawy głównej analogiczna sytuacja wymaga już mozolnego odczytywania głównych punktów sentencji wyroku. Postulować zatem należy dokonanie nowelizacji przepisu art. 418 § 1 k.p.k. i art. 418a k.p.k., poprzez wprowadzenie analogicznego rozwiązania jak w art. 100 § 1a k.p.k. *in fine*. Celem zaś realizacji wymogów konwencyjnych należy wyrok uznany za ogłoszony w tym trybie wyłożyć w sekretariacie, tak jak ma to obecnie miejsce w przypadku wyroków wydawanych na posiedzeniu niejawnym, czyli wyroków nakazowych (art. 418a k.p.k.).

ZAKOŃCZENIE

Podsumowując powyższe rozważania, należy dojść do wniosku, że *de lege lata* postanowienie Sądu Najwyższego jest co do zasady prawidłowe, jednak należy poczynić tu pewne zastrzeżenia. Otóż bowiem Sąd Najwyższy wyraźnie wskazuje, że wyrok wydany na rozprawie musi zostać ogłoszony w sposób przewidziany w art. 418 § 1 k.p.k., podkreślając przy tym doniosłą rolę i znaczenia ustnego ogłoszenia wyroku jako elementu warunkującego jego istnienie w obrocie prawnym. Jednocześnie jednak akceptuje ogłoszenie wyroku w trybie art. 100 § 1a k.p.k. na posiedzeniach jawnych. Literalne brzmienie tego przepisu ogranicza jego stosowanie tylko do wyroków wydanych na posiedzeniu jawnym, a zatem nie ma on zastosowania do rozprawy głównej. Z art. 45 ust. 2 zd. 2 Konstytucji RP, jak również z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, nie wynika jednak wcale konkluzja, że wyrok wydany na rozprawie musi być ogłoszony. Przepisy te mają na celu zagwarantowanie ochrony praw stron postępowania oraz działać informacyjnie w stosunku do społeczeństwa. W sytuacji jednak, kiedy na ogłoszenie wyroku nie stawia się nikt, również publiczność, nie dochodzi do żadnego ograniczenia prawa, jeśli sąd miałby odstąpić od ogłoszenia wyroku. W związku z tym należy postulować również rozszerzenie trybu z art. 100 § 1a k.p.k. na wyroki wydawane po przeprowadzeniu rozprawy, a dla zagwarantowania publicznego charakteru rozpoznania sprawy wyrok taki powinien być również wyłożony do wglądu w sekretariacie.

BIBLIOGRAFIA**LITERATURA:**

- Chmielewski J., *Wykładnia autentyczna w praktyce orzeczniczej sądów administracyjnych*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2015, nr 3.
- Cieślak M., *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1971.
- Eichstaedt K., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, red. D. Świecki, Warszawa 2020.
- Grzegorzczak P., Weitz K., [w:] *Konstytucja RP*, t. 1, *Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016.
- Grzegorzczak T., Tylman J., *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2014.
- Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Zakamycze 1998.
- Hofmański P., Sadzik E., Zgryzek K., *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, *Komentarz do art. 1–296*, Warszawa 2011.
- Jagiello D., *Komentarz do Konstytucji RP. Art. 41, 45*, Warszawa 2020.
- Kalinowski S., Siewierski M., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1960.
- Kalinowski S., *Postępowanie karne. Zarys części szczególnej*, Warszawa 1964.
- Kociubiński P., *Konstytucyjne źródła hierarchii dyrektyw interpretacyjnych*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w pierwszych dekadach XXI wieku wobec wyzwań politycznych, gospodarczych, technologicznych i społecznych*, red. S. Biernat, Warszawa 2013.
- Kodeks postępowania karnego. Komentarz praktyczny do nowelizacji 2019*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2020.
- Mierzwińska-Lorencka J., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do nowelizacji 2019*, Warszawa 2020.
- Morawski L., *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010.
- Nowicki M.A., *Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Warszawa 2021.
- Pałuszkiewicz H., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2020.
- Stefański R., [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. 3, *Komentarz do art. 297–424*, red. R. Stefański, S. Zablocki, Warszawa 2021.
- Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2020.
- Ziemiński Z., *W sprawie elementarnego wykładu o wykładni*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1964, nr 26.

ORZECZNICTWO:

- Postanowienie SN z 19.01.2012 r., I KZP 19/11, LEX nr 1102088.
- Postanowienie SN z 09.03.2022 r., I KZP 8/21, OSNK 2022/3/8.
- Uchwała SN z 28.06.2018 r., I KZP 2/18, LEX nr 2509690.
- Wyrok SA w Warszawie z 30.01.2019 r., VI ACa 923/17, LEX nr 2712641.
- Wyrok SN z 12.03.2007 r., SNO 9/07, LEX nr 569092.

INNE ŹRÓDŁA:

- Druk sejmowy nr 3251, Sejm IX kadencji.
<https://www.arch.ms.gov.pl/informacje/news,11722,szybsze-i-sprawniejsze-sady--reforma-procesu.html> [dostęp: 24.11.2022].
- Rudak O., *Czy uzasadnienie projektu ustawy może posłużyć do wykładni jej przepisów?*, <https://czasopismo.legeartis.org/2019/09/uzasadnienie-projektu-ustawy-wykladnia/> [dostęp: 24.11.2022].

Commentary to the Decision of the Supreme Court of 9 March 2022 (I KZP 8/21)

SUMMARY

The commentary concerns the recent ruling of the Supreme Court on the possibility of recognizing a judgment passed after a hearing to be promulgated based on Article 100 § 1a of the Code of Criminal Procedure. In its decision the Supreme Court ruled that a judgment passed after a hearing does not constitute a judgment unless it has been promulgated under the applicable provisions of the Code of Criminal Procedure (*sententia non existens*) since a verbal promulgation is the constitutional element of issuing a judgment. At the same time, however, the Supreme Court allowed judgments passed in open court, under Article 100 § 1a of the Code of Criminal Procedure, to be considered promulgated. According to the view taken in this commentary, the position of the Supreme Court is correct, however, it prompts further amendments to the Code of Criminal Procedure.

Keywords: promulgation of a judgment, public hearing, right to have a matter adjudicated by a court